

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI NUTQINI SUN'IY INTELLEKT VOSITALARI ORQALI RIVOJLANTIRISH

Tashmuradova Halima Allaberdiyevna

Termiz davlat pedagogika instituti, Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim fakulteti,

Maktabgacha ta'lim kafedrası o'qituvchisi

+99893 794 86 16

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18753207>

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqini sun'iy intellekt vositalari orqali rivojlantirish masalasi yoritilgan. Nutqni rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari tahlil qilinib, zamonaviy raqamli texnologiyalarning ta'lim jarayonidagi o'rni ochib berilgan. Xususan, sun'iy intellekt asosidagi interaktiv dasturlar, nutqni tanish tizimlari va chat-botlardan foydalanishning afzalliklari ko'rsatib o'tilgan. Shuningdek, o'quvchilarning lug'at boyligini oshirish, talaffuzini yaxshilash hamda yozma va og'zaki nutqini shakllantirishda innovatsion yondashuvlarning samaradorligi asoslab berilgan.

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы развития речи учащихся начальных классов с использованием средств искусственного интеллекта. Проанализированы педагогические и психологические основы формирования речи, а также раскрыта роль современных цифровых технологий в образовательном процессе. Особое внимание уделено преимуществам интерактивных программ, систем распознавания речи и чат-ботов на основе искусственного интеллекта. Обоснована эффективность инновационных подходов в расширении словарного запаса, улучшении произношения и формировании устной и письменной речи младших школьников.

Abstract: This article explores the development of primary school students' speech through the use of artificial intelligence tools. The pedagogical and psychological foundations of speech development are analyzed, and the role of modern digital technologies in the educational process is highlighted. Particular attention is paid to the advantages of interactive AI-based programs, speech recognition systems, and chatbots. The effectiveness of innovative approaches in expanding vocabulary, improving pronunciation, and developing both oral and written speech skills is substantiated.

Bugungi kunda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta'lim tizimiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Xususan, sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining paydo bo'lishi va ommalashuvi boshlang'ich ta'lim jarayonida yangi imkoniyatlarni yaratdi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida nutqni rivojlantirish esa ta'limning eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Nutqi ravon, boy va mantiqiy shakllangan bola boshqa fanlarni ham muvaffaqiyatli o'zlashtiradi.

Sun'iy intellekt vositalari o'quvchilarning og'zaki va yozma nutqini rivojlantirish, talaffuzini to'g'rilash, lug'at boyligini oshirish hamda mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qilmoqda.

Boshlang'ich ta'limda nutqni rivojlantirish jarayoni psixologik va pedagogik jihatdan muhim hisoblanadi. Nutq — bu fikrni ifodalash vositasi bo'lib, u quyidagi tarkibiy qismlardan iborat:

- Lug'at boyligi
- Grammatik tuzilma

- Talaffuz va fonetika
- Mantiqiy izchillik
- Ifodali nutq

Pedagog olimlardan Lev Vygotskiy nutq va tafakkur o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ta'kidlagan. Uning fikricha, bola nutqi ijtimoiy muhit va muloqot jarayonida shakllanadi. Zamonaviy texnologiyalar, jumladan sun'iy intellekt esa bu jarayonni yanada samarali tashkil etish imkonini beradi.

Sun'iy intellekt — bu kompyuter tizimlarining inson tafakkuriga xos vazifalarni bajarish qobiliyatidir. SI quyidagi imkoniyatlarni o'z ichiga oladi:

- Nutqni tanish (speech recognition)
- Matnni tahlil qilish
- Mashinaviy tarjima
- Dialog tizimlari
- Individual o'qitish algoritmlari

Ta'lim sohasida SI o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olib, moslashtirilgan ta'lim jarayonini tashkil etishga yordam beradi. Masalan, OpenAI tomonidan yaratilgan ChatGPT kabi tizimlar o'quvchilarga matn tuzishda, hikoya yaratishda va savollarga javob topishda yordam beradi.

Sun'iy intellekt vositalari quyidagi yo'nalishlarda samarali qo'llaniladi:

3.1. Talaffuzni to'g'rilash

Nutqni aniqlash dasturlari o'quvchining talaffuzini tahlil qilib, xatolarini ko'rsatadi. Masalan, Google Assistant yoki Duolingo kabi platformalar talaffuzni tekshirish imkoniyatiga ega.

3.2. Lug'at boyligini oshirish

SI asosidagi dasturlar bolalarga yangi so'zlarni o'rganish, sinonim va antonimlarni topish, gap tuzish mashqlarini bajarishda yordam beradi. O'yin shaklidagi interaktiv topshiriqlar o'quvchilarni faol ishtirok etishga undaydi.

3.3. Yozma nutqni rivojlantirish

Matn tahlili vositalari o'quvchi yozgan matndagi grammatik va imlo xatolarini aniqlab beradi. Bu esa mustaqil yozma nutqni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega.

3.4. Muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish

Chat-botlar yordamida o'quvchi virtual suhbat olib boradi, savol-javob qiladi va fikrini ifodalashni o'rganadi. Bu jarayon bolalarning erkin fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi.

Sun'iy intellekt vositalarining boshlang'ich ta'limdagi asosiy afzalliklari quyidagilardan iborat:

- Individual yondashuvni ta'minlaydi
- Tezkor teskari aloqa beradi
- O'quvchini mustaqil ishlashga o'rgatadi
- Qiziqarli va interaktiv muhit yaratadi
- O'qituvchi yuklamasini kamaytiradi

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Tashmuradova H. A., Mamatqulova A. SPEECH PROBLEMS OF CHILDREN IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS AND WAYS TO ELIMINATE THEM // INTERNATIO

NALSCIENCES, EDUCATION AND NEW LEARNING TECHNOLOGIES.-2025. -Vol. 2. -
No.2.P.2527.

2. TashmurodovaKhalimaAllaberdiyevna.RELATIONSOFEducationalORGANIZATIONSAN
D FAMILIES TO THE SCHOOL ON CHILD SPEECHDEVELOPMENT.AMERICANJOURNAL OF
SOCIAL SCIENCE.VOLUME-Issue-5.2024Published.30-12-2024.

3. Tashmuradova Halima Alaberdiyevna.
INTERACTIONBETWEENEDUCATIONALINSTITUTIONAL AND FAMILY IN THE
DEVELOPMENTOFCHILD'SSPEECH.ACTUAL PROBLEMS AND SOLUTIONS OF
PRESCHOOLEDUCATION.REPUBLICANSIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE. TERM-2024.

4. Tashmuradova Khalima Alaberdiyevna.
INTERACTIONBETWEENEDUCATIONALINSTITUTIONAL AND FAMILY IN THE
DEVELOPMENTOFCHILD'SSPEECH.INTERNATIONAL SCIENCES EDUCATION
ANDNEWLEARNINGTECHNOLOGIES. VOLUME 2. ISSUE 1.2025.

5. Tashmuradova Halima Alaberdiyevna. Mamatqulova Asila.
SPEECHPROBLEMSOFCHILDREN IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS AND WAYS
TOELIMINATETHEM.INTERNATIONALSCIENCESEDUCATIONANDNEWLEARNINGTECHNOLO
GIES.VOLUME 2.ISSUE 2.2025.

6. Khalima Tashmurodova. THE ROLE OF COMMUNICATIVE
INTERACTIONINTHEDEVELOPMENT OF SPEECH OF CHILDREN OF PRESCHOOLAGE.
EDUCATION, SCIENCE AND INNOVATION. Spiritual-enlightening, scientific-methodicaljournal.
ISSN2181-8274.2025.2-ISSUE.309-313PAGES